

PORTIELE & ZOON, te Amsterdam, is op heden van de pers gekomen en alom verzo.

TAFEREELEN UIT HET LEVEN EN HET LIJDEN DER NEGERS in den Vrijen Staat en in de Slavernij. Op **waarheid** gegrond. Eene bijdrage tot de Negerhut van Uncle Tom. 90 Ct.

Deze Tafereelen bevatten niets dan **waarheid**. De hier geschetste mogen **verschrikkelijk** wezen, er komt nog **ans geen enkel** in voor dat men de ongelukkige Negers niet heeft doen ondergaan. Dit lijden te schetsen, en daarvoor de **sympathie** voor de rampzalige Negers optewekken, en de **zucht** te doen ontstaan, om hunnen toestand te verbeteren: ziedaar het doel der samenstelling.

BESCHOUWINGEN BETREFFENDE DE VRIJVERKLARING DER SLAVEN IN DE KOLONIE SURINAME, door Mr. J. C. PALTHE VAN WESENHAGEN, Lid van het Geregts-hof te Suriname. . . . . 60 Cent.

In deze met veel zaakkennis geschreven Brochure, wordt het tegenwoordig weder algemeen ter sprake zijnde denkbeeld, de **Vrijmaking der Slaven**, beschouwd en niteengezet op eene wijze, die elk, wien het ongelukkige lot der Slaven te harte gaat, met belangstelling lezen zal.

De Barbados tot Bristol gearriveert, rapporteert, dat **een** **grote** **Conspiratie** onder de **Negers**, om haer **Meesters** van **kant** te helpen, is geweest, doch dat nu eene daer van was geëxecuteert, en dat noch meer andere geëxamineert wierden. 'Schi

Een advertentie uit 1853 en een nieuwsbericht uit 1684, beide uit de Oprechte Haerlemsche Courant.

Slaven als handelswaar in de Haerlemsche Courant

Nederlandsse krantenlezers kwamen vroeger weinig te weten over de slavernij waar ons land in verre oorden geld mee verdiende. Tot slaaf gemaakte Afrikanen haalden de krantenkolommen alleen als naamloze handelswaar, gevaarlijke opstandelingen of deerniswaardige slachtoffers. Bijna nooit als herkenbare mensen.

Vandaag herdenken we hoe ons land zich tot 1 juli 1863 volop bezighield met slavernij. Wat hoorden 'gewone' Hollanders indertijd eigenlijk over die praktijken? Lezers bijvoorbeeld van de *Oprechte Haerlemsche Courant*, een van de allereerste kranten die in ons land werd opgericht en die via een ingewikkelde stamboom nog steeds voortleeft in het dagblad dat u nu leest? Heel weinig.

Toen rond 1650 het eerste nummer van de Haarlemse - en al snel landelijk bekende - krant verscheen, was de gouden eeuw in volle gang. Hollandse schepen voeren over de wereldzeeën en brachten rijkdommen naar huis. Ver weg van hier handelden ze ook in mensen. Zwarte Afrikanen gingen gebrandmerkt en geketend naar Amerika, om daar als slaven op de plantages te werken.

In de *Haerlemsche Courant* kwam dat soms terug in de scheepsberichten. Zoals op 10 augustus 1669: 'Het schip de Catharin, vertrokken

van Curaçao naar Grenada, was aan dat eiland gekomen, maar al de inhebbende zwarten waren gestorven, en de meeste matrozen ziek.' Punt. Dat was alles.

Zo kort waren die scheepsberichten, opgepikt in havens of uit brieven van overzee. Alleen het noodzakelijkste stond erin: was een reis geslaagd, was het een commercieel succes? In dit geval nee dus. Het eerste deel van de slavenreis, van Afrika naar 'over-slaghaven' Curaçao, was goed verlopen. Maar vervolgens was het mis gegaan. Helaas.

Op 6 mei 1687 had de krant juist een juichend bericht over de slavenhandel via Curaçao. De verkoop van slaven aan de Spanjaarden op Cuba verliep geweldig en op de Amsterdamse beurs heerste dus een uitstekende stemming. 'Heden is een gerucht ter beurze, dat het schip de Alida met 180.000 stukken van achten (Spaanse munten, red.) van Havana naar Curaçao vertrokken zou wezen, en dat alles wegens de zwartenhandel zeer wel stond, waarop de actiën (aandelen, red.) in de West zijn begonnen te rijzen.'

Opstanden

Zo verschenen de tot slaaf gemaakt Afrikanen in de krant: als naamloze handelswaar. Alles wat je verder over hen las, was dat deze 'handelswaar' regelmatig problemen gaf door in opstand te komen. Ook dat kwam dan in de scheepsberichten. Op 20 mei 1751: 'Kapitein Job Ger-

Met de zwartenhandel staat alles zeer wel

rits heeft al zijn slaven op dertig na verloren door opstand der zwarten.' Op 3 juli 1764: 'Kapitein J. Hollander heeft gedurende zijn ziekte een revolte gehad waarbij 36 à 38 slaven zijn gesneuveld.'

Van interesse in die opstanden was geen sprake, ook niet in de uitgebreidere berichten uit de koloniën in de Nieuwe Wereld. Over de slavenopstanden daar werd geschreven in termen als 'verraad', 'schuldigen', 'belhamels' en 'rebellens'. De berichten eindigden stevast met een opsomming van de gruwelijke straffen die waren uitgedeeld. En met de mededeling dat allesweer rustig was.

Op 17 oktober 1750 berichtte de *Haerlemsche Courant* bijvoorbeeld over wat er op Curaçao was gebeurd. 'Een groot getal Neger-Slaven had reeds bijna drie Maanden van te voren afgesproken om het gehele Eiland te bemachtigen', wist de krant uit een brief van dat eiland. Op 6 juli was de opstand begonnen op een grote plantage, waar 'kort voor Zonsopgang ruim 100 zo Mans- als Vrouwen Slaven de Factoor met zijn vrouw, de Bonbaas en andere trouwe Slaven deernlijk om het leven brachten, waar op dat Gespuis, onder het geraas van een Trom en het voeren van een Vaandel voortrukkende, alle die ze ontmoeten doodden'. Maar het duurde niet lang: de 'kwaaddoeners' werden overwonnen en dertig van hen geradbraakt

Rond 1770 veranderde er iets. Vanaf toen werd heel af en toe een zwarte als **een mens** beschreven.

Een Noord-Hollandse familie leest de krant. Tekening rond 1820 van Jean Baptiste Madou.

en onthoofd. 'Een blanke Europeaan heeft die Executie met een grote vaardigheid verricht, en zich daar toe vrijwillig aangeboden', eindigde het bericht. 'De 27ste was alles weer in rust.'

Vrijheid

Rond 1770 veranderde er iets. Vanaf toen werd heel af en toe een zwarte als een mens beschreven. Uit Friesland kwam bijvoorbeeld het verbaazingwekkende nieuws dat een zwarte ex-slaaf was overgegaan tot het christendom. Hij had in de toenmalige kolonie Berbice, direct naast Suriname, meegevochten tegen opstandelingen. Op 6 maart 1770 schreef de krant: 'Uit Donjum komt het bericht dat daar op zondag 25 februari door dominee J. Schrienerius een neger uit de kolonie Berbice, na voorgaande belijdenis van de Gereformeerden godsdienst, gedoopt is. Hij had wegens zijn trouw, in de laatste opstand betoond, van de compagnie zijn vrijheid ontvangen.' De krant vond het blijbaar niet nodig de zwarte man bij name te noemen.

Maar toch, de stemming veranderde, in Europa en dus ook in de Haarlemse krant. In sommige berichten vielen opeens woorden als 'deerniswaardige Menschen' en 'onmenselijke slavernij'. In 1788 berichtte de krant hoe de Britse staatsman William Pitt het parlement toesprak en verklaarde 'dat hij zijne stem zou geven voor de vernietiging van een handel, waar-

De rebellen zijn geradbraakt en onthoofd

van het verhaal alleen van de manier waarop hij gevoerd werd, de menselijkheid deed ijzen, en welke te drijven voor alle Natiën afschuwelijk moest zijn.' En in een advertentie voor een Frans antislavernijboek was sprake van 'Africaansche moeders en mannen' van wie het lot 'zekerlijk het hart van ieder Lezer moet verscheuren, en doen versmelten in tranen'.

Toch bleef de slavernij in de Nederlandse koloniën nog bijna een eeuw bestaan. Wat dat betreft veranderde er niets. Ook niets aan de karige berichtgeving erover. In 1795 werd op Curaçao als vanouds 'door de vigilantie der Burgers, Militaire en Zeevarende magt' een opstand neergeslagen. In 1842 berichtte de krant dat er onrust heerste in Suriname door 'geruchten omtrent eene op handen zijnde emancipatie', maar, zo stond erbij, 'niet van dien aard, dat men niet spoedig rust en orde zou hebben kunnen herstellen.' De slavernij bleef heel ver en heel vaag.

Discussie

Meer stond er in de krant over de discussie die in Nederland over het onderwerp werd gevoerd. Tientallen jaren werd gesproken over hoe de slavernij, op het juiste moment en op een ordelijke wijze, een keer zou kunnen worden afgeschaft.

De krant berichtte bijvoorbeeld in 1858 dat er in Haarlem een 'Vereeniging ter bevordering van de afschaffing der slavernij' was opge-

richt. Die zamelde geld in voor de goede zaak. Zelfs een schoondochter van de koning deed eraan mee. 'Het heeft H. K. H. Prinses Hendrik behaagd aan de te Haarlem bestaande Vereeniging te doen toekomen een sierlijk bewerkt tafeltkleed, voor de door de Vereeniging te houden loterij.'

Op 1 juli 1863 was het dan zo ver. In gepaste plechtige taal schreef de krant dat in de verre koloniën 'de vrijverklaring van de slavenbevolking op den eersten dezer maand heeft plaats gehad, waarbij aan duizenden natuurgenoeten de regten zijn toegekend, op welke zij als menschen aanspraak mogten maken.' De feestelijke dag verliep zonder wanklank, kon men lezen. Er waren kerkdiensten, de gouverneurs hielden toespraken en 'de menigte werd vermaand om door een rustig en ordelijk gedrag zich deze weldaad waardig te betoone'. Aldus het geruststellende artikel, dat niet vermeldde dat de vrijverklaarden nog tien jaar tegen een laag loon moesten doorwerken op de plantages. Laat staan hoe zij daarop reageerden.

Eind goed, al goed, de tevreden lezer kon de krant dichtslaan. Niets wijzer over die zwarte 'natuurgenoeten' die meer dan twee eeuwen lang totale vreemden waren gebleven.

Dit artikel is gebaseerd op onderzoek via de krantendatabank Delpher.

Willemien Schenkeveld